

Det er næppe muligt at beskrive udtømmende, hvilke faktuelle undersøgelser en undersøgelseskommission herefter kan anmodes om at foretage. Der kan dog angives nogle praktiske eksempler på opgaver, som en undersøgelseskommission bør kunne anmodes om at udføre:

a. Det ligger inden for regeringens (dvs. anklagemyndighedens) kompetence at tage stilling til spørgsmålet om strafansvar for fysiske eller juridiske personer. En faktumundersøgelse, der skal klarlægge grundlaget herfor, bør derfor også kunne foretages af en undersøgelseskommission. Dette gælder, selv om undersøgelsen vil omfatte private personer eller virksomheder.

En forudsætning for undersøgelse af spørgsmålet om strafansvar for private personer eller virksomheder bør dog normalt være, at det tillige undersøges, om nogen, der virker eller har virket i offentlig tjeneste eller hverv, herunder navnlig i den statslige forvaltning, må antages at have pådraget sig strafansvar. Dette skyldes, at en undersøgelseskommission ikke bør nedsættes, hvis sagen ikke har "almenvigtig betydning", jf. pkt. 3.2. ovenfor.

b. Som nævnt ovenfor bør en undersøgelseskommission ikke nedsættes for at tilvejebringe grundlaget for, at der efterfølgende kan tages stilling til spørgsmålet om, hvorvidt der skal gøres et ansættelsesretligt ansvar gældende over for medarbejdere i private virksomheder.

Har staten (vedkommende minister) imidlertid bestemmende indflydelse på disse spørgsmål, bør en undersøgelseskommission kunne anmodes om at tilvejebringe det faktiske grundlag herfor. En sådan bestemmende indflydelse vil f.eks. være til stede, når det drejer sig om statslige aktieselskaber.

Efter aktieselskabslovens § 2 a er et aktieselskab et statsligt aktieselskab, når den danske stat har samme forbindelse til selskabet, som et moderselskab har til et datterselskab. I aktieselskabslovens § 2 er der herom fastsat følgende:

"§ 2. Et moderselskab udgør sammen med datterselskaberne en koncern.

Stk. 2. Et aktieselskab er et moderselskab, hvis det

1) besidder flertallet af stemmerettighederne i et aktie- eller anpartsselskab,

2) er aktionær eller anpartshaver i et selskab og har ret til at udnævne eller afsætte et flertal af medlemmerne i selskabets bestyrelse eller, hvor

et anpartsselskab ikke har nogen bestyrelse, direktion,

3) er aktionær eller anpartshaver og har ret til at udøve en bestemmende indflydelse over selskabet på grundlag af vedtægterne eller aftale med dette i øvrigt,

4) er aktionær eller anpartshaver og på grundlag af aftale med andre aktionærer eller anpartshavere råder over flertallet af stemmerettighederne i selskabet eller

5) besidder aktier eller anparter i et selskab og udøver bestemmende indflydelse over dette.

Det forhold, at en faktuel undersøgelse således tillige vil kunne tjene andre formål, hvis lovforslagets anvendelsesområde udvides, gør det ikke nødvendigt at ændre lovforslagets § 4, stk. 2, hvorefter en undersøgelseskommission kan få til opgave at undersøge og klarlægge et faktisk begivenhedsforløb.

4.2. Hvilke retlige vurderinger bør en undersøgelseskommission kunne bemyndiges til at foretage?

4.2.1. Reglerne i lovforslaget.

En undersøgelseskommission kan anmodes om at foretage retlige vurderinger til belysning af, om der foreligger grundlag for at søge embedsmænd draget til ansvar, jf. lovforslagets § 4, stk. 4.

Det er således ikke muligt at anmode en undersøgelseskommission om at foretage retlige vurderinger af ministres adfærd, jf. betænkningen om undersøgelsesorganer, side 51.

En undersøgelseskommission kan ikke få til opgave at tage stilling til en partstvist mellem staten og private som den vedrørende Sparekassen Nordjyllands overtagelse af engagementer fra Himmerlandsbanken, jf. betænkningen, side 45 f. I bemærkningerne til lovforslagets § 4, stk. 4 er der herom bl.a. anført (side 11):

"Undersøgelseskommissionen kan ikke få til opgave at tage stilling til en partstvist, dvs. bedømme, hvilken retsstilling der må antages at tilkomme en privat person i forhold til staten eller omvendt.

Det er næppe muligt at foretage en klar afgrænsning af de tilfælde, som har karakter af partstviser. Der kan næppe bortses fra, at undersøgelseskommissionen - for at kunne foretage de retlige vurderinger af embedsmænds adfærd, som kommissionen er anmodet om - undertiden